

Становище

на проф. дпн Цветанка Ценова

за дисертационния труд на тема:

„Нагласи и информираност на началните учители за симптомите и подходите за обучение при дислексия на развитието”

Докторант: Димитра Теофани Папандреу

Научен ръководител: проф. дпн Цветанка Ценова

Дисертационният труд на Димитра Папандреу е създаден в научна област, пряко свързана с важни проблеми на съвременната педагогическа практика и с предизвикателствата, пред които тя е поставена с въвеждането на включващото образование. В тази област напоследък не са рядкост научните изследвания, посветени на ролята на учителите като основен фактор за реализиране на образователната политика към учениците със специални образователни потребности от различни категории. Недостатъчни са обаче данните, засягащи специално учениците с дислексия на развитието, тяхното място в съвременното училище и отношението към тях от страна на учителите. Неизяснеността на тези въпроси поражда проблеми пред динамично развиващото се интегрирано обучение. Ето защо разработките от този род са актуални и значими, те изясняват картината на образователната интеграция от научна гледна точка и същевременно допринасят за подобряване на институционалната среда в духовен план и за повишаване на ефикасността от обучението.

Дисертационният труд отговаря на изискванията към такъв тип научни разработки по формални показатели – обем (172 стандартни компютърни страници текст, от които 163 представляват същинската част на труда), структура, оформление и стил на изложение. Написан е на четивен език, което допринася за разбираемостта на научното съдържание. Библиографията съдържа 295 заглавия на латиница и на гръцки език. Литературата е правилно подбрана съобразно тематиката на труда и в основната си част е съвременна. Теоретичната и емпиричната му част са в балансирано съотношение. Доказателствата са обобщени в табличен и графичен вид, което оставя впечатление за прегледност и систематичност.

Уводът обосновава необходимостта от разработването на дисертационната тема и отразява водещата цел на научното изследване. Първата част, теоретичният обзор, съдържа анализ на всички сфери, свързани със заложените в темата ключови понятия и производните от тях научни проблеми. В центъра на анализа на литературата са дислексията на развитието като патология, изискваща своевременно внимание и интердисциплинарни грижи, и отношението на работещите с дислексици учители към тях. Прегледът на литературата и цитирането на източници показват умение за работа с научна литература, за интерпретация на авторски становища и концепции. Личи разбиране и познаване от страна на докторантката на научната литература не само по специална педагогика, а и по логопедия, обща педагогика, невропсихология, обща и специална психология и др. Теоретичният преглед е обективен, в него в синтезиран вид са представени и националните (гръцките), и световните достижения в проучената сфера.

Въпреки задълбочаването в проблематиката, която разглежда, докторантката не губи логическата нишка и не „затъва“ в литературната материя. Тя успява да направи обобщения върху анализираната литература, които са предпоставките за собственото ѝ емпирично проучване. Тук не сме свидетели на неясна връзка между първата и следващите части на труда – нещо нередко срещано при младите изследователи, а на взаимна обвързаност между всички компоненти на дисертацията.

Дизайнът на изследването е добре построен и се отличава с яснота. Целите и хипотезите представляват адекватна основа за емпиричната част на изследването. Правилно са формулиран седем изследователски въпроса, ръководещи изследването, но в забележка може да се каже, че би било по-прецизно тези въпроси да са формулирани като изследователски задачи и заложи в програмата на изследването. Сред достоинства на дисертационния труд е високият брой участници в изследването - общо 204 учители, чиито нагласи и информираност за проблемите на дислексията са проучени. Много добро впечатление създава и инструментариумът на изследването, състоящ се от три взаимосвързани въпросника, които са прилагани и проверени при аналогични научни изследвания. Тяхната теоретична основа, съдържанието и практическата им насоченост позволяват достигане до пълноценна информация съобразно набелязаната цел, както и съпоставки между отделни категории участници в изследването – специални педагози и масови учители. Трябва да се отбележи, че резултатите от тези съпоставки представляват един от водещите приноси на дисертационното изследване, предвид факта, че тези две групи учители осъществяват съвместно преподаване – модел, реализиращ се в наше време „в движение“, без да е добре изяснена и надлежно отчетена неговата ефикасност

нито в България, нито в Гърция. Точни, подходящо подбрани и добре описани са също и процедурите за математико-статистическа обработка на данните от изследването.

При анализа на резултатите се проявява уменията на докторантката да представя в необходимата логическа последователност и да интерпретира адекватно получените емпирични данни. Научните доказателства са изведени на статистическо равнище, систематизирани са в 28 таблици и 21 диаграми и са обсъдени. Разкрити са особености в нагласите на анкетиранияте участници към различни проблеми, породени от дислексията, и са очертани детайли в отношението на учителите към дислексиците, за които до момента има само обща информация в науката. Не е известно по тези детайли (например относно ролята на мултисензорния подход, относно знанията на масовите учители за причините за поява на дислексия и др.) да има достатъчно разработки и публикации, и това несъмнено трябва също да се отчете като научен принос.

В третата, особено важна част на разработката, присъстват количествен и качествен анализ по заложените цели и хипотези на изследването. Би могло тук, освен да се следва строгия език на цифровите данни, да се отдели още внимание за обяснение на получените резултати. Също така, не би било излишно и да се дискутират някои от собствените резултати по-подробно, чрез сравнение с резултатите на други изследователи, получени от сходни изследвания. Изследването разкрива, че готовността на учителите да преподават на ученици с трудности в обучението не зависи само от техните знания, умения и лична мотивация. Решаващ фактор за готовността на учителите да се справят ефективно с такива ученици в общия клас е отношението им към интеграцията, което от своя страна зависи от образованието, стажа, опита, пола на учителя. Установена е недостатъчна информираност за същността на дислексията при масовите учители, което закономерно ги води до липса на увереност при оказване на подходяща подкрепа на ученика с дислексия, изхождаща от неговите потребности.

Изводите от изследването са обстойни и са направени въз основа на стриктен анализ на достоверността на хипотезите. Би било добре да присъстват и определени препоръки към практиката, насочващи към усъвършенстване системата на приобщаващото образование в определени аспекти, например във връзка с необходимостта от повишаване на учителската квалификация. Всички изводи произтичат пряко от собственото изследване и отразяват достоверно установените факти. Коректността изисква да се очертаят тези аспекти на резултатите от изследването, които изискват допълнителна емпирична проверка поради това, че при по-голяма извадка участници в изследването вероятно някои данни, които са „на ръба“ на

статистическата значимост, вероятно биха били по-категорично изяснени. Приносите, оформени в края на дисертационния труд и на автореферата, са добре формулирани и достоверни. Може да се каже, че като цяло финалната част на дисертацията обобщава по подходящ начин доказателствения материал и придава завършеност на труда.

Авторефератът на предоставения за рецензиране дисертационен труд се простира върху 70 компютърни страници. Той отразява достатъчно надеждно компонентите и съдържанието на труда, но е твърде подробен – би могло най-важното от дисертацията да се оформи в 40-50 страници. Докторантката има 3 публикации в рецензирани издания, свързани с темата на дисертацията. Нейната публикационна активност удовлетворява необходимостта от научни изяви и отговаря на изискванията към докторантското обучение.

Обсъжданата дисертация представлява стойностен теоретико-емпиричен труд, коректно осъществен и водещ до оригинални научни приноси с теоретичен и с приложен характер. Дисертационният труд очертава перспективата за следващи научни изследвания, а качествата му показват, че докторантката владее методологията на научните изследвания. На тези основания предлагам на уважаемото Специализирано научно жури да присъди на Димитра Теофани Папандреу образователната и научна степен „доктор” в област на висше образование 1. Педагогически науки, професионално направление 1.2. Педагогика, научна специалност Специална педагогика.

10. 11. 2020 г.

Изготвил становището:.....